

ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Bruck Edith: Az se felejtődjék el, amit mi, én személyesen is, átéltünk

Bruck Edith magyar származású írónő, holokausztúlő avatta fel újra azt a korábban megrongált emlékgraffitit, amely a koncentrációs táborok rabjainak csíkos ruhájában, vállán izraeli zászlóval ábrázolja őt a soámúzeum falán az olasz fővárosban.

„A legjelentősebb üzenetnek annak hangsúlyozását tartom, hogy nem gyűlölok senkit. Szívem nyitott, mint egy szent kapu” – mondta Bruck Edith, aki a mondatát idézve, amely belekerült a katolikus egyház idei jubileumi szentévére kiadott könyv előszavába.

Az ünnepélyes avatásra jelen volt Mario Venezia, a Soámúzeum Alapítvány elnöke, Victor Fadlun, a Római Zsidó Hitközség elnöke, Noemi Di Segni, az Olaszországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, Jonathan Peled, Izrael római nagykövete, valamint a római főpolgármesteri hivatal és az olasz politikai és kulturális élet képviselői.

AleXandro Palumbo utcaművész graffitijéről van szó, amely januárban az emlékezés napja alkalmából készült, amely idén egybeesett az auschwitzi haláltábor felszabadításának nyolcvanadik évfordulójával.

A stenciltechnikával készített alkotás eredetileg Milánó egyik utcájának falára került. Több jelenetből állt: az egyiken három holokausztúlő látható egymás mellett, Liliana Segre szenátor, Sami Modiano és Edith Bruck. Egy másikon csak Edith Bruck szerepelt, vállán izraeli zászlóval, mögötte az auschwitzi tábor kapujának feliratával.

Február harmadikán ismeretlen rongálók lekapták a graffitiről a Dávid-csillagokat és az izraeli zászlót.

Most az alkotás az egykor római zsidó negyed, majd későbbi gettó középen található múzeumba került.

A kilencvenhárom éves Bruck Edith az MTI-nek elmondta, fontosnak tartja, hogy megmentették a holokauszt túlélőit ábrázoló alkotást, visszahelyezték rá a letépett zsidócsillagot és az izraeli zászlót. Hangsúlyozta, hogy a graffitit a soámúzeumban őrzik majd, „így élni fog, és nem vesz feledésbe. Az se felejtődjék el, amit mi, én személyesen is, átéltünk.”

„Nem tudom, kinek köszönjem a szabadságot, amely megszabadít mindenféle gyűlölettől. Nem tudom, mi a bosszú, és soha nem is akartam megismerni, mivel megmérgezi az emberek életét” – tette hozzá.

Bruck Edith fiatalok kérdéseire válaszolva elmondta, hogy a koncentrációs táborokból visszatérve senki sem akarta elhinni a vele történteket: „nem találtam fülekre, ezért elkezdtem írni”. Felidézte, hogy 1955-ben költözött Olaszországba, és több mint hatvan éve járja az iskolákat, hogy tanúvalommását megossza a fiatalokkal, akikkel már interneten is kapcsolatot tart.

Fotó: MTI/EPA/ANSA/Fabio Frustaci

„Nincs bűn következmény nélkül...” (Sábbát 55a)

Rabbi Johanán ben Zakkájnak sok tanítványa volt, köztük Eliézer ben Hürkanosz, aki kitűnt közülük tudásával: „Ha Izrael minden bőlcse a mérleg egyik serpenyőjében lenne, Eliézer pedig a másikban, akkor is ő húzná le a mérleget!” (Avot 2/48) Mit szül az ilyen nyílt megkülönböztetés? Irigységet és gyűlöletet. Rabbi Eliézer még súlyosbította is a helyzetet azzal, hogy érezte felsőbbrendűséget.

Történt, hogy tanulótársa ellenvéleménnyel élt Mesterével szemben. Eliézer a feleségének, Ima Sálonnak mondta: Ez az ember nem éri meg a jövő hetet. Így is lett.

Próféta vagy talán? – csodálkozott a felesége. Nem vagyok még próféta fia sem, de tudom: tiszteletben kell tartani a Mester tekintélyét – volt a válasz.

Vita tört ki Rabbi Eliézer és társai között egy érdektelen kérdésben! Eliézer rabbi tisztának nyilvánított egy kemencét, amelyet társai tisztátlannak tartottak. Ekkor Eliézer kérte a kenyérfát, adjon jelet igazának, és a kenyérfá arrébb ment száz méterrel. A többi rabbi nem fogadta el a csodát igazolásul. Eliézer ezért a Jordán segítségét kérte, és a Jordán megfordult folyásában! Ezt a cso-dát sem fogadták el.

Tanúskodjon mellettem a Szentély fala! – mondta Eliézer, mire a falak dölni kezdték. Jehosuá rabbi felkiáltott: Ha a bőlcsek győzködik egymást, miért avatkoztok bele? Erre a falak nem dölték tovább. Rabbi Eliézer már Istenet kérte igazolásául, Isten pedig neki adott igazat. Jehosuá felpattant: „Megkap-tuk a Tórat, nem hallgatunk égi hangra!” (Bává Meciá 59)

Ezen felbátorodva összefogtak, és kiközösítették rabbi Eliézert. Ekkor figyelmezettőjelek történtek: a bor ecetté vált, a búza, a rozs megpenészedett, nem kelt meg a térszta a nők kezében. Az összeesküvőket félelem fogta el. Megszólalt bennük a lelkismeret és a bűntudat hangja. Rájöttek, mit vétettek. Rabbi Ákivá indult el, hogy tudassa Rabbi Eliézerrrel a kiközösítését, nehogy illetlen ember sértő módon tájékoztassa, veszélyt hozva az egész világra. Odament hozzá, és így szólt: Mesterem, a kollegáid kiközösítenek. Simon ben Gámliel, a főbíró jog alá helyezte, így nem lehet visszavonni a döntést.

Simon ben Gámliel csónakban ült éppen. Jött egy hullám, hogy elnyelje. Úgy tűnik, rabbi Eliézer miatt ér a csapás – jegyezte meg magában. Istenhez szóló magyarázódásba kezdtett: Világ Ura, ismert dolog, hogy nem magam miatt ttem. Házam miatt sem. Miattad ttem, hogy ne legyen viaskodás Izraelben.

Meghallgatta (Isten), és lecsillapodott a tenger. Eliézer rabbi egyedül maradt, és leborult. Bejött a felesége, és rákiáltott: Úgy érzem, megölted bátyám, Simon ben Gámliélt! Nemsokára felhangzottak a kürtök Jeruzsálemben! Simon ben Gámliel meghalt!

Eliézer lelke beteg lett. Rabbi Tárfon, rabbi Jehosuá, rabbi Elázár ben Ázária és Rabbi Ákivá meglátogatta. Eliézer rabbi csodálkozva kérdezte: Miért jöttek? Jöttünk, hogy halljuk tanításod – válaszolták, mert nem akarták beismerni, hogy bűntudat bántja őket. Miért nem jöttek el eddig? Nem volt időnk – adtak kitérő választ. Rabbi Tárfon szólalt meg először: Jobb vagy te Izraelnek, mint az eső. Jobb vagy te Izraelnek, mint a nap fénye – folytatta rabbi Jehosuá. Jobb vagy hozzánk, mint apánk és anyánk – dicsérte Elázár ben Ázária.

Rabbi Ákivá alig hallhatóan suttogta: Kedvesek a szenvédéaid az Örökkévalónak!

Eliézer rabbi mindenre ezt felelte: Meglepődnék, ha ti, bőlcsek, természetes halált halnátek. Nehogy a rómaiak kínozzanak halálra benneteket! Rabbi Ákivá remegő hangon kérdezte: Hogyan fog bekövetkezni az én halálom? A te halálod rosszabb lesz, mint az övék – válaszolta Eliézer rabbi.

Rabbi Tárfon, Rabbi Jehosuá, Rabbi Elázár ben Ázária és Rabbi Ákivá a római hatóság által szörnyű körfelmények között mártírhálat halt! Eliézer nem volt a tíz mártír között, mert kiközösítése miatt már előbb meghalt bánanában. (Szánhedrin 68a alapján)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Ára: 400 FORINT

80. évf. 8. szám 2025. május 1.

Ijjár 3. 5785

Várjuk idén is az Élet Menetén

2025.05.11.

17:00

Emlékezzünk ismét együtt!

Gyűlekező: 16:30-kor a Cipők a Duna-parton emlékműnél, majd közös séta a Várkert Bazárig

INTERNATIONAL March OF THE LIVING

MINISZTERELŐNSÉG

BETHLEN GÁBOR Alapítvány Zrt.

70 éves korában meghalt dr. Hersch Tamás, a Mazsihisz vezetőségi tagja

Izraeli otthonában elhunyt dr. Hersch Tamás jogász, a Mazsihisz vezetőségen külkapcsolatokért felelős tagja, a Hegedűs Gyula utcai körzet előjárója. Halála fájdalmas veszteség a Mazsihisz, a BZSH, a magyar diaszpóra és az izraeli magyar közösség számára egyaránt.

Hersch Tamás Debrecenben született, s már évtizedekkel ezelőtt alijázott, hogy Izraelben kezdjen új életet – de szülö-hazjáról és a magyar zsidó közösségtől soha nem szakadt el.

Jogi egyetemet végzett, s habár számára fontos volt a jogi hivatás, élete igazi értelme és lényege mégis a zsidóság volt, s ezzel együtt a zsidó közösség szolgálata.

Olyan embernek ismertük meg, aki lelkesen és hatalmas energiákat megmozgatva, tevékenyben részt vett a magyar zsidó közéletben. Izraeli kötődése, helyismerete és kapcsolatrendszere révén az utóbbi időben a Mazsihisz vezetőségi tagjaként dolgozott a Szövetség külkapcsolatainak erősítésén.

Tavaly meghatározó tagja volt annak a delegációnak, amely dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök vezetésével egy héten át tartózkodott Izraelben, és többek között találkozott Jichák Hercog államelnökkel, Beni Ganc miniszterrel, Jair Lapid ellen-

A 2024-es delegáció tagjaként Izraelben. Balról jobbra: Ligeti András, dr. Hersch Tamás, Beni Ganc, Kácsor Zsolt, dr. Grósz Andor

zéki vezetővel és másokkal. E megbeszéléseken többször is megcsillant Hersch Tamás humorája, az órás oly jellemző, sajátos szellemessége, amivel a komoly tárgyalások hangulatát mindig képes volt oldani.

Dr. Hersch Tamást Izraelben, Asdód városában helyezték örök nyugalomra. 70 évesen elhunyt barátunkat nemcsak felesége, gyermekei és unokái gyászolják, a magyar zsidó közösség tagjai is.

Izraelben ahogym elmúlt a pészház, elmúlt egy élet. Az ünnepel együtt elhagyott benneket Hersch Tamás. Csendben, gyorsan, álmában távozott, az isteni szeretet megnyilvánulásaként békében és fájdalom nélküli. Ez utóbbit itt hagyta nekünk, feleségeinek, unokáinak, barátainak, közösségeinek.

Nehéz bármit is szólni, olyan váratlan volt. Egy ember, tele tervekkel, életkérdvekkel, szípkáróval, szellemmel, egyszer csak nincs többé. A klasszikus zsidó áldás, melyet halálhír hallatnak mondanak, így hangzik: bőruch ádáján hoemesz, áldassák az igaz bíró.

Nem kérdezjelek meg Isten igazságosságát, csupán fájdalommal, gyásszal, elfogadva az elfogadhatatlant kérdezzük: hiány van ott fenn jó emberekben, hogy épp Ő kellett elszólítani?

gát, valamint tragikus sorsát: Auschwitzba hurcolása előtt tudatosan vállalta a sorsközösséget híveivel, személyes holmik helyett egyetlen könyvvel szállt fel a vagonba.

Szarka Lajos kötete méltó folytatása eddig munkásságának: tudományos alaposságával, emberközpontú megközelítésével és közérthető stílusával széles közönséget szólít meg, ezért bárban ajánljuk mindenkinél, aki érdeklődik a zsidó történelem iránt, valamint szeretné megismerni e táj zsidó közösségeinek múltját.

Az eseményt követően a Mazsihisz elnöke megbeszélést folytatott Naszádos Péter polgármesterrel a helyi zsidó emlékheilyéről, melyekből sajnos nem sok maradt. A hévízi zsinagógát 1933-ban avatták fel ünnepélyes keretek között, de a háborút követően elhagyatottá vált, mivel a közösség nagy részét deportálták. Romos állapotára hivatkozva 1977-ben lebontották, majd 2000-ben egy formájában a hajdani épületet idéző holokausztemlékművet állítottak fel a helyén, ahol dr. Grósz Andor most lerótta kegyelemtét az áldozatok emléke előtt.

Zucker-Kertész Lilla

Naszádos Péter polgármester, Szarka Lajos szerző és dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke

A Városháza dísztermében mutatták be Szarka Lajos helytörténész legújabb művét, A mártírok életén – Dr. Büchler Sándor főrabbi fél évszázada (1897–1944) című kötetet. A rendezvény méltó főhajtás volt a keszthelyi és a hévízi zsidó közösség kimagasló alakjának emléke előtt.

„Hévíz az a település, amin egyértelműen látszik, hogy a kereszteny és a zsidó magyar emberek ezt a várost miként tudták egyszer tényleg, ahogy szoktam mondani, Közép- és Kelet-Európa Monacójává tenni – mondta Naszádos Péter polgármester megnyitójában.

Prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, a Zsidó Világkongresszus alelnöke is köszöntötte az egybegyűlteket, majd kiemelte, hogy Szarka Lajos, a könyv szerzője több éven keresztül munkatársa volt a Holokausz Dokumentációs Központban, és a legjobb véleménnyel van a szakmai kvalitásairól.

„Azt mondjak ránk, hogy a könyv népe vagyunk. Az nemcsak azt jelenti, hogy szeretünk könyvet olvasni vagy könyvet írnunk, hanem a könyv, az a nagy könyv, a Tóra, nem csak a mi vallásunknak az alapja. Az a Bibliának, a kereszteny Biblianak is az egyik része, az Öszövetség” – emelte ki Grósz Andor.

Elmondta, hogy sajnos ma már kevesen élnek zsidó emberek Keszthelyen, Hévízen és környékén. Idelátogatva azonban máig szemtanúi lehetünk annak, hogy a zsidó közösség egykor minden módon gazdagította a településeket.

„Gondolunk csak a Schulhof doktorokra, professzorokra, akik gyakorlatilag az elindítói voltak az itteni fürdőkultúrának, az itteni vízkultúrának.”

A Mazsihisz elnöke gratulált a szerzőnek, és arra biztatta, hogy továbbá is folytassa munkásságát, nyúljon mindenkorára a korábbaihoz hasonló unikális témahez, amelyek gazdagítják nemcsak a zsidó történelmet, hanem Magyarországi történelmet is.

A könyvbemutató ünnepi hangulatát a Hévíz Quartett zenei előadása emelte, közreműködtek: Balázs Árpádné, Holczerné Szabó Ágnes, Laborfalvy Lászlóné és Pekár Zsuzsanna. A kulturális műsor Tar Ferenc versmondása tette teljessé. A kötetet Tar Ferenc történész mutatta be, a program végén pedig a szerző dedikálta művét az érdeklődőknek.

Szarka Lajos új könyve nem csupán egy kivéletes életutat tár előn, hanem olvasmányos formában mesél a régió zsidó közösségeinek múltjáról, örökségéről és sorsáról is. A szerző eddig munkásságához hűen most is alapos kutatómunkával és érzékeny hangvétellel járta körül témaját. A keszthelyi és a hévízi zsidóság története mellett a könyv részletesen bemutatja dr. Büchler Sándor életútját, rabbínus és közéleti munkássá-

Ferenc pápa halálára

Ferenc pápa budapesti látogatásai során több alkalommal is találkozott a magyarországi zsidó közösség vezetőivel, hangsúlyozva a vallások közötti párbeszéd és a testvériség fontosságát, de számos alkalommal találkozott zsidó vallási vezetőkkel a Vatikánban is. Egész pápasága alatt kiemelt figyelmet fordított a zsidó-kereszteny kapcsolatok erősítésére.

A katolikus egyházfő következetesen elítélt az antiszemizmust. 2024-ben levélben fordult izraeli zsidó testvéreihez, amelyben a Hamász támadásai okozta erőszak miatt érzett fájdalmát fejezte ki, és megismételte az antiszemizmust minden formájának elítélését.

Ferenc pápa húsvét vasárnapjai üzenetében így fogalmazott: „Semmilyen béke nem lehetséges igazi fegyvermentesítés nélküli, hogy a népek védelem iránti igénye ne változzon általános fegyverkezési versennyé.” Sürgette a tűzsünet megkötését és betartását, a terroristák által fogva tartott tűzszök szabadon engedését, valamint azoknak az embereknek a segítését, akik „éheznek, és békés jövőre vágynak”. De kifejezte aggodalmát a szerinte az egész világon egyre erősebb antiszemizmus miatt is.

2014. május 24–26. között a pápa történelmi jelentőségű zarándoklatot tett a Szentföldre, amelynek keretében Jeruzsálemben is ellátogatott. Felkereste a Jad Vasemet, ahol megemlékezett a holokausztrátiájáról, valamint imádkozott a Siratofalnál és meglátogatta Theodor Herzl sírját, ezzel is kifejezte a zsidó nép iránti tiszteletét.

2016. július 29-én Auschwitzba utazott, hogy imádkozzon a soá áldozataiért. Először csendben imádkozott az Auschwitz I. tabor területén lévő emlékműnél, majd a haláltábor 12 túlélőjével találkozott. Mindegyikükkel személyesen beszélgettet, majd megcsókolta és megáldotta őket.

Isten nyugtassa Ferenc pápát!

FALUDY GYÖRGY

Tanuld meg ezt a versemet

Tanuld meg ezt a versemet,

mert meddig lesz e könyv veled?

Ha a tied, kölcönveszik,
a közkönyvtárban elveszik,
s ha nem: papírja oly vacak,
hogy sárgul, török, elszakad,
kiszárad, foszlik, megdagad
vagy önmagától lángra kap,
kétszáznegyven fok már elég –
és mit gondolsz, milyen meleg
egy nagyváros, mikor leégg?

Tanuld meg ezt a versemet.

Tanuld meg ezt a versemet,
mert nemsokára könyv se lesz,
költő se lesz és rím se lesz,
és autódhoz benzín se lesz,
és rum se, hogy leidd magad,
mivel a boltos ki se nyit,
s kivághatod a pénzedet,
mert közeleg a pillanat,
mikor képernyőd kép helyett
halásugarat közvetít,
s mert nem lesz, aki megsegít,
ráébredsz, hogy csak az maradt
tiéd, mit homlokod megett
viselsz. Ott adj nekem helyet.

Tanuld meg ezt a versemet.

Tanuld meg ezt a versemet,
s mondod el, mikor kiöntenetek
a lúgtól poszthat tengerek,
s az ipar hanyadéka már
beborít minden talpalat
földet, akár a csigányál,
ha megölték a tavakat,
s mankóval jön a pusztulás,
ha fáján rohad a levél,
a forrás dögveszt gurguláz
s ciánt hoz rád az esti szél:
ha a gázmaszkot felteszed,
elmondhatod e versemet.

Tanuld meg ezt a versemet,

hogy elkísérjelek. Lehet,
s túléléd még az ezredet,
s pár kurta évre kiderül,
mert a bacillusok dühödt
revánsa mégse sikerül,
s a technológia mohó
hadosztályai több erőt
mozgatnak, mint a földgolyó –
memoriádból szedd elő
s dűld el még egyszer velem
e sorokat: mert hova lett
a szépség és a szerelem?

Tanuld meg ezt a versemet,
hadd kísérlek, ha nem leszek,
mikor nyúgdré van a ház,
hol laksz, mert nincs se víz, se gáz,
s elindulsz, hogy odút keress,
rügyet, magot, barkát ehess,
vizet találj, bunkót szerez,
s ha nincs szabad föld, elvegyed,
az embert leöld s megegyed –
hadd bandukoljak ott veled,
romok alatt, romok felett,
és súgjam néked: tetszhalott,
hová mégy? Lelked elfagyott,
mihelyst a várost elhagyod.
Tanuld meg ezt a versemet.

Az is lehet, hogy odafenn
már nincs világ, s te odalenn
a bunker mélyén kérdezed:
hány nap még, míg a mérgezett
levegő az ólomlapon
meg a betonon áthatol?

s mire való volt és mit ért
az ember, ha ily véget ért?

Hogyan küldjek néked vigaszt,
ha nincs vigasz, amely igaz?
Valljam meg, hogy minden reád
gondoltam sok-sok éven át,
napfénnyel át és éjén át,
s bár rég meghaltam, most is rád
néz két szomorú, vén szemem?

Mi mást izenhetek néked?

Felejtsd el ezt a versemet.

E m l é k o l d a l

DEUTSCH GÁBOR

Dob utca 35.

A 19. század elején a városi hatóságok úgy intézték, hogy a zsidók a Teréz- és Erzsébetvárosban tömörüljenek, de ne terjeszkedjenek a Belváros felé. Ezért a Király, Holló, Rumbach Sebestyén, Kazinczy, Paulay Ede, Vasvári Pál utcákban és a környék számos házában stíl (imaszoba) működött, ahol az egyes irányzatokon belül még a különböző árnyalatok is helyet kaptak. Különösen az első világháború után Galiciából, Máramarosból, Kárpátaljáról érkezők alakítottak ki itt sok, a maguk ízlésének megfelelő imahelyet. A különféle közösségek gondoskodtak arról is, hogy tradícióiknak, a vallási előírásoknak megfelelő boltok, üzletek, műhelyek szintén legyenek a közelben. Így történt ez a Kazinczy utcában is.

A Kazinczy utcai zsinagóga patinás épületét a Löffler testvérek tervei szintén építették 1913-ban. A homlokzaton idézet áll, Jákob szavai Mózes I. könyvből: „Nem más ez, mint az Isten háza, az Ég kapuja.”

Az iskola szerepe meghatározó, talán ez jelenti az ég kapuját, mert amíg gyermekszíj hallatszik, addig van jövő.

Ahányszor arra visz az utam, annyiszor jutnak eszembe az emlékek. Ide jártam elemi iskolába három évig, emlékszem Deutsch Adolfra, az iskola egykor igazgatójára, természetesen csak a nevünk volt azonos. Tekintélyes megjelenése közmondásossá vált. Rabbiképesítéssel rendelkezett, még a haború előtt elhagyta az országot. Izraelben halt meg. Az első osztályt megelőzően chéderbe is jártam, mert a Dessewffy utca mellett a Dob utcában is működött ilyen intézmény. Az első három osztályban Speiser Márton tanított minket, őt már ismertem, mert György batyámat (Ásert) is ő oktatta, valamint a 8-10 gyerekből és 3-4 felnőttekből álló kórusnak ő volt a karmestere. Szinte valamennyi tanárnak becenevet adott a hálás diákság. Például az utolérhetetlen egyéniségű Deutsch (Gáti) Ödönt Bödönnek neveztek. Ráv Singert – Zingicának. A pedagógusok ezt bizonyára tudták, de a szeretet jelének tekintették. A nővérém is az ortodox iskolába járt – a lányok részére abban az időben a Nagyatádi Szabó (mai nevén Kertész) utcában volt a tanítás. Bár nem olyan régen hallottam, hogy a végzős osztály hallgatói között lányok is okultak a Dob utcai épületben. Lényegében az egész napot ott töltöttük, délelőtt iskolai elfoglaltság, délután hittanóra. Az ünnepek megtartását, a kóser étkezés szabályait megtanították, a Bibliát ismertették, ami alapot nyújtott, hogy a felsőbb iskolában elmélyültebben tanulmányozhassuk a Talmud tanításait, valamint a világi tárgyakat is. Ezekben az órákon padtársam volt Kardos Péter főrabbi, aki ezen sorokat hitelesítette vagy korrigálhatja. A befejező másfél évbe beleszolt a politika. A 44-es évben, dacolva a nehéz időkkel, tanítottak minket, ameddig a tanárokat munkaszolgálatra nem híválták.

A Dob utcában most is tartanak különböző tanfolyamokat, tehát oktatnak e patinás épületben. Megállók a kapuban, ott van a pince, ahol a rituális vágást végezték ügyes kezű sachterek. A Kazinczy utcai sűrűn kiváló rabbik és olyan nagyszerű kántorok, mint például Fisch József, tettek emlékezetessé az imádkozást. A templomnak volt egy jellegzetes személyisége, Polák bácsi, a sámesz. Állt a bima közepén, fején egy fekete cilinderrel. A Dohány-tempelben szinte mindenki ilyen fejfedőt hordott. A Rumbachban a tiszviselők, a rabbi, a kántor viselt ilyet, a Kazinczyban csak Polák bácsi.

Egyébként az ortodox hitközség székhelye is a Dob utca 35.-ben volt. Ezt vezette sikeresen később Fixler Herman, aki az ortodoxia tevékenységét az egész magyar zsidóság érdekében fontosnak tartotta. Feltétlenül meg kell említenünk Herczog Lászlót, aki évtizedekig állt a közösség élén. Emlékezünk jó humorára, szép hangjára.

A haború után a Dob utca 35.-be költözött a Hanna étterem. Bár most nyilvános kóser étterem, de eredeti szociális jellegét is megőrizte. Ez az egyetlen ilyen intézmény, amely az ortodox hitközség felügyelete alatt áll. Jelenleg a patinás épületben kapott helyet a hússzék, a kolbászüzem és egy fűszerbolt. A barchesz árusítása is itt történik. A haború előtt – és egy darabig utána – kóser mácsa gyártottak.

Az udvarban most is látható a hüpe állványa, ahol igen sokan kötöttek – többek között a szüleim is –, illetve kötnek ma is házasságot.

Mint már jeleztem, ahányszor belépek, eszembe jutnak a kiváló tanárok, az osztálytársak, akikkel annak idején együtt tanultunk. A Dob utca 35. – gondolom – nemcsak számomra kiemelkedő hely, hanem azoknak az egykor diákknak is, akiknek életét bizonyára meghatározta az ott szerzett tudás és valási ismeretek. Örülök, hogy alkalmam van szerény írásommal is kifejezni tiszteletemet.

(2015)

Megmondóemberek

A Korán azt mondja, aki egy ártatlant megöl, az olyan bűnt követ el, mintha minden emberrel végezne.

Kovács Miklós Ahmed imám

Nem ugyanaz, ha valaki azért ügyeskedik, hogy jobban menjen a valásoskodás, mint ha valaki azért vallásoskodik, hogy jobban menjen az ügyeskedés.

Tudózsidó

Ha hisszük, hogy Isten a történések minden részletét terve szerint igazgatja, akkor nincs kérdés. Ha viszont nem hiszünk ebben, akkor nincs válasz.

A radzinai Jákó rabbi

Eljön az idő, amikor a technika áll az emberi kapcsolatok helyére. Az a generáció tele lesz idiotával.

Albert Einstein

Állatvédők a kappara ellen

Izraeli állatvédők betiltanák a kappara szertartást – adja hírül a Jerusalem Post. Mint ismeretes, jóm kippur előtt a vallásos zsidók megforgatnak egy élő baromfit a fej fölött, mintegy bűnbakkent, majd levágatják és megfőzik.

„Hagyd elni az állatot” címmel a legnagyobb izraeli állatvédő szervezet levelet írt Ovadja József volt szefárd főrabbinak, amelyben arra kéri, hogy a kappara helyett pénzadománnyal lehessen „megváltani” a bűnt, mivel ez a Szentírás szelleméhez is közelebb áll, mármint az állatvédelem.

(2008)

Fohász

Sábbáti gyertyák fényéről
Álmodom
Génjeimben lobognak
Várom a jelet
Nyújtson felém kezet
Az Örökkévaló
Adja vissza elveszett
Szombati csöndem,
A békét
Jeruzsálem falai alatt.

Sándor Judit

Mi a csuda?

Chág chanukka számárách – örvendj chanukka ünnepén! Szeretünk volna. De évről évre kisebb-nagyobb atrocitások kísérik a szabadtéri „örömöt”. (Pesten a késő esti órákban trágár zsidózások közepezte levizelték a Nyugati téri chanukiját, Bécsben egy palesztin elkapta a rabbi kezét, és szabályosan leharapta az ujját, Kisinyiban ledöntötték az óriás gyertyatartót és keresztet állítottak a helyére – és lapzárunkkor az ünnep végéig még három nap van...)

Édes jó Istenem! Az, hogy a világot hat nap alatt teremtettek, legalább akkora csoda, mint az omnínusz olajé. Add, hogy Amerikából jött barátaink ne fürkessék ki valamelyik szent könyvünk ből, hogy a körülmetéltséget is nyilvánossá kell tenni...

Kommentár

„A parancs az, hogy a chanukkamécset az utcához legközelebbi bejáratnál kell meggyújni, a csoda nyilvános elismerése céljából (...) A mi időnkben azonban, amikor idegen népek között lakunk, abban a helyiségben kell meggyújni a mécsét, amelyben lakik az ember (...).”

Kicur Sulchán Áruch 139,7

*

„Azt tanítják a rabbik: tilos a chanukkamécset az ajtón kívülre állítani. Ha emeleten lakik, gyújtsa az ablakban, hogy kívülről látható legyen. Akkor viszont, ha veszély fenyeget, helyezze az asztalra, és ott gyújtsan.”

Talmud Sábbát 21,b

(2010)

Orbán Viktor levelet írt Schweitzer József gyászoló családjának

Együttérzését fejezte ki Orbán Viktor kormányfő az elhunyt Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, a Rabbiképző Intézet volt igazgatója családjának.

A gyászoló családnak írt levelet Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóiroda vezetője juttatta el az MTI-nek.

Orbán Viktor szerint Schweitzer József „mindig igaz emberként, alázattal és türelemmel végezte a Mindenható által neki szánt szolgálatot”.

Mint fogalmazott, a történelem viszontagságaiban edződött, erős, mégis nyugodt személyisége, műveltsége és segítőkész hozzáállása a magyar zsidó kulturális és tudományos élet ikonikus alakjává tette őt.

„Feleséggel együtt hálával gondolunk rá, és köszönettel emlékezünk arra, milyen lelkesen és érző módon mutatta meg nekünk a zsidó élet szépségeit” – írta a miniszterelnök, aki szerint Schweitzer József távozása Magyarország számára olyan veszteség, amiért csak hosszú és tartalmas élete során rabbiként, tudósként, tanárként és közéleti személyiségként elérte eredményei kárpótolhatnak.

(2015)

Zugló: szabály-sértés

Zuglóban ugyan néhány nappal korábban eltávolították a zsinagóga előfestett horogkeresztet és a „piszkos zsidók” feliratot (ez utóbbi egyébként arról tanúskodik, hogy a XIV. kerületben kisebb az antiszemitaizmus, mint másutt, ahol a „mocskos zsidók” kifejezést festik), Kardos Péter főrabbi mégis úgy döntött, hogy megszegi az előírást, és nem teszi nyilvánossá a csodát... Viszont oldandó a bűnt, kihirdette, hogy aki a csoda nyilvánossá tételére vágyik, az fáradjon majd el a Nyugati térré, ahol Tomcat és árpádsávos elvábarátai számára nyilvánossá tették a csodát. Az ünnepi szertet következett, majd a fánkosztás és a tombola között Zinner Iván elnök (köszöntő), Kardos László kántor (gyertyagyújtás), Szilágyi Dávid és Várhelyi Dávid (chanukkai dalok) alkották a világi műsor körítését, amelynek keretében Gyarmati István (zon-góra), Bencze Ilona (színművész) és Pándy Piroska (opera) adtak nagy tetéssel fogadott műsort.

ZIP

(2008)

Kiegészítés a „Dob utca 35.”-höz

Egykor padtársam, mostani barátom, Deutsch Gábor cikkében „megszólított”. Ezt kihasználva, néhány kiegészítést eszközölnék.

Elsőnek tanárunkról, Deutsch (Gáti) Ödörőről, azaz „Bödörőről”. Egyetlen mondatára emlékszem: muti pofi! Azaz: készülj a pofonra! Bár a testi fenyítés gyakorlása nem az ó magánjoga volt, valamennyi ottani pedagógus élt vele. Hálá Istennek! Mert egy 6-8 éves gyereket olyan nyelvű imákra tanítani, ami számára kínaiul van, lehetetlen vállalkozásnak tűnt. Erre való volt a testi ösztönzés. (Személyes észrevételem: ha nincs pofon, rabbi sem lettem volna... és ezt azok is elmondhatnák, akik nem lettek azok...) Ő később alijázott, és magas életkort elérve halt meg Izraelben.

Polák bácsi, a sámesz. Én akkor a gyerekkorban énekeltem, Speiser Márton irányításával. Így hónapról hónapról szem- és fültanúja voltam annak a jelenetnek, amikor a rajsz chajdes bencsolást megelőzően Polák bácsi nagyon csapott a bima asztalára, és elkiáltotta magát, persze jiddisül, valami ilyesmit: der (vagy die) majled wir zájn... azaz: mikor kel fel a hold.

A Hamnáról. Mielőtt a Dob utcába költözött volna, a haború után még néhány évig a Kertész utcában üzemelt. Így 46 telén is még ott álltunk sorban ételhordóval az ebédért, esetenként több mint egy órán át, az utcán. A pénteki menühöz jött a napjainkban is emlegették Hershey's Tropical csoki, amiről azt mesélték, hogy brómot tartalmaz, és ezt adták az amerikai katonáknak is... Néha egy-egy jointos sajt-, illetve marmaládécsomag is jutott, ami nagy kincsnek számított annak idején.

Fisch Józsefről, a főkántorról. Miskolcról hozatták fel próbaéneklésre a fiatalembert, s amikor meghallgatták, a sokszor elutasított játészodott le: ki-ki megmérévedve az éppen végrehajtott mozdultában, tátott füllel, hitlenkedve hallgatta az ifjú lírai tenorját. Ilyet még nem hallott. Az hagyján, hogy könnyedén énekelt, de olyan jiddiskájtal, ami még a vájt fülű ortodoxokat is meglepte. Sajnos nem sokáig élvezhettük kivételes tudását. Nem sokáig láthattuk hétrel hétre, amint valamennyi (!) környékbeli templomból árad a tömeg (egy-kétszáz ember!), hogy a muszáf ködusáját meghallgassa. Utána úgy ürült ki a Kazinczy, hogy az ima hátralévő részében már számolni kellett, megvan-e a minjen. Izraelből szerződéssel keresték meg, kiváendorolt, majd kiderült, nem teljesültek elköpzelései. Öngyilkos lett.

Hát ennyit szerettem volna barátom cikkéhez hozzáfűzni.

Kardos Péter

Szolgái voltunk a kapitalizmusnak

A Vörös Hágádákat az 1920-as években adták ki azzal a kifejezettedlél, hogy az Istenbe vetett hitet a kommunista Oroszországba vetett hitre cserélikék.

A zsidóüldözések hosszú történetében az egyik legsokatlanabb epizód az 1920-as évek szovjet zsidóellenes kampánya. A kommunizmus néven ismert új világi messianizmust áttért, zsidó származású embereket felhasználva – élükön az egykor rabbival, Simon Dimansteinnel – a szovjetek egy különös, mégis kreatív antiszemita propagandaprogramot indítottak.

Ennek egy része a hagyományos médiában jelent meg, például az orosz nyelvű Bebozsnik (szó szerint: Az istentelen) folyóirat jiddis nyelvű változatában, amelynek címe a talmudizmusnak megfelelően *Der Apikoyres* (Az eretnek) volt. Kommunista fiatalokat toboroztak, hogy pazar jom kippuri bálokat szervezzék és antiszemita színdarabokat adjanak elő. Mivel felismerték, milyen erős hatással van a vallás a szovjet

zsidóra, a Kommunista Párt Zsidó Szekciójá (Jevszekcija) megkísérítette kisajtítani és átalakítani a zsidó hagyományokat és szövegeket – köztük a Péshahi Hágádát is. Ezeket az új változatokat Vörös Hágádának neveztek, és több is megjelent belőlük az 1920-as években azzal a kifejezettel, hogy az Istenbe vetett hit helyett a Szovjetunióba vetett hit hirdessék. Dr. Anna Shterns, a Torontói Egyetem kutatója nemrégiben tanulmányokat publikált e témaáról.

A hagyományos szöveg, amelyet nemzedékről nemzedékre olvasnak a

széderasztaloknál, így szól: „Szolgái voltunk a fáraónak Egyiptomban, de az Örökéval, a mi Istenünk, erős kézzel és kinyújtott karral kihozt minket onnan. Ha a Szent, áldott legyen ő, nem hozta volna ki őseinket Egyiptomból, akkor mi, gyermekünk és unokáink is a fáraó szolgái maradtunk volna Egyiptomban.”

A hivatalosan ateista Szovjetunió nem tűrhetett el egy ilyen vallásos passzust, ezért helyette a Vörös Hágádá szövege szól: „Szolgái voltunk a kapitalizmusnak, míg nem az 1917-es kommunista forradalom erős kézzel kivezetett bennünket a kiszákmányolás földjéről. Ha nem lett volna október, mi és gyermekünk még mindig rabszolgák lennének.”

Isten egyiptomi hadsereget sújtó csapása helyett a szovjet Hágádá a Vörös Hadserg sikereiről számol be; a rituális kézmosás helyett pedig a kommunista szöveg szerepel: „megszünteti a rabbinitus törvényeket és szokásokat, jesivákat és iskolákat, amelyek elhomályosítják és leigázák a népet”. A széder végén a zsidók híres mondása eredetileg így hangzik: „Idén itt vagyunk – jövőre Jeruzsálemben!” A Vörös Hágádá szerint viszont a résztvevőknek ezt kellett mondaniuk: „Idén forradalom van ezen a földön – jövőre világforradalom lesz!”

1930-ra a hírhedten antiszemita szovjet vezető, Joszif Sztálin elvezette türelmét a Jevszekcija többnyire sikertelen propagandatevékenységevel szemben. A zsidók és a zsidó vallás elleni támadások sokkal kegyetlenebbé váltak, és még a szovjetizált Péshahi széderek megünnepelése is veszélyes lett. Ezzel a korszak a zsidóüldözés olyan szakaszába lépett, amely sajnos ismerők azok számára, akik a történelmünket tanulmányozzák.

A kommunista ifjúsági mozgalom az ünnep szentségét is megsértette: Péshah első napján tudatosan osztottak ki tiltott homecet (kovászos ételeket). Az 1920-as évek Vörös Hágádá azonban egy különös korszak tanúi, amikor a nyílt kormányzati diszkrimináció még viszonylag enyhébb formát öltött. Dr. Anna Shterns kutatásai során lejegyezte Samuil Gil gyermekkorai emlékeit, aki így idézte fel a Komszomol (kommunista ifjúsági mozgalom) akcióját:

„Feladatul adták, hogy menjünk el zsidó házakhoz, és dobunk be egy darab kenyeret tíz különböző ablakon. Aki a leggyorsabb volt, jutalmat kapott. Nagyon elvezettük a játékot, különösen amikor az öreg, mérgeres asszonyok kissaladtak, és sikoltozva üldöztek minket, azt kiabálva: Apikorszim (Hitehagyottak)! Büszkék voltunk, forradalmi hősnek éreztük magunkat. Este azonban mindenannyian hazamentünk, és megtartottuk a hagyományos széderet, minden szükséges rituáléval.”

Gil tapasztala – amely az 1920-as évek Ukrajnájának különleges körfülményeit tükrözi – ugyanakkor a zsidó történelem állandóan visszatérő motívumát is megvilágítja: „Mindenn nemzedéken támad valaki, aki el akar pusztítani minket – de a Szent, áldott legyen ő, megment minket a kezükőről.”

Ahogyan ez az igazság évről évre megerősítést nyer, úgy válhat valóra a Hágádá végső kívánsága is: Jövőre Jeruzsálemben!

(Forrás: aish.com)

Zucker-Kertész Lilla

Japán zsidó gyökerei Vagy mindez csak véletlen lenne?

1. rész

Keresve sem találhatnánk két anynyira eltérő országot, mint Japán és Izrael. Izrael a Kelet és a Nyugat metszéspontján található, míg Japán a Kelet legtávolabbi peremén. Izrael három kontinens találkozásánál fekszik, Japán egy sziget. A japánok nagyra tartják az engedelmességet és az ismétlésen alapult tanulást, míg az izraeliek az innovációt és a hucpát (vagyis a konvenciók megkérődését, a vakmerőséget). A japánok csendesebbek – az izraeliek nem éppen.

Lehetséges-e, hogy e két eltérő kultúra valamilyen ősi nyomvonalon mégis összekapcsolódik? Egyes előletek szerint igen.

Japán őshonos vallása a sintó, amellyel a legtöbb japán valamilyen mértékben azonosul. A sintó egyszerre többistenhívő és animista, és a „kami” nevű természetfeletti entitások körül forog, amelyekről úgy tartják, hogy minden dologban ott lakoznak, beleértve a természeti erőket is.

A politeista sintónak és az egysitenhívő judaizmusnak látszólag kevés közös vonása van. Közelebbről megvizsgálva azonban a kutatók számos olyan japán rituálét fedeztek fel, amelyek a jelek szerint a zsidó hagyományokat tükrözik. A Héber Egyetem tudósainak egy csoportja ellátogatott Japánba, hogy ellenőrizze az állításokat, az eredmény pedig igencsak meglepte őket. 2020 októberében egy misztikus regrégen jelent meg Japánban Amaterasu kódja címmel. A történetben a főszereplő rengeteg bizonyítékot fedez fel, amelyek Japán rejtelmi történelmét az ősi izraelitikus vezetik vissza, akik mintegy 2700 évevel ezelőtt érkeztek az országba. Ehhez kapcsolódóan a tokiói televízió egy kétórás dokumentumfilmet is leadott a témáról.

Íme egy válogatás a judaizmus és a sintoizmus közötti figyelemre méltó kapcsolatokról.

Izsák megkötözése

A Suwa Taisha az egyik legrégebbi sintó szentély Japánban. Április közepén minden évben megrendezik ott az Ontohsai nevű ősi sintó fesztivált, melyen egy fiút kötéllel egy fazslophoz kötnek, majd az egyik sintó pap kessel közelít, hogy szimbolikusan megölje őt. Végül egy hírnöök (egy másik pap) érkezik, aki kiszabadítja és megmenti a fiút.

Ez a jelenet emlékezhet a bibliai Izsák megkötözésének történetére: Isten megparancsolja Ábrahámnak, hogy áldozza fel a fiát, de egy angyal megállítja őt, mielőtt befejezné a feladatot.

A japánok ezt Misakuchi isten szertartásának nevezik. A Misakuchi magában hordozza az Izsák, héberül a Jichák nevet. Úgy tűnik, hogy a Suwa Taisha sintó imádói a zsidó ősatyát, Jichákat istenné tették, valószínűleg a bálványimádók hatására.

A Suwa Taisha szentély mögötti hegy neve Moriya San, ami Mórija hegyét jelenti, ahol Izsák megkötözésre történt. A helyi istent Moriya no kamiknak hívják, ami azt jelenti, hogy Mórija Istene. A Suwa Taisha szentélyt Mórija Istenének imádására építették.

Japán cicit, tefillin és sófár?

A tárgyak között is akadnak hasonlóságok. A sintó papok egy kariguna nevű köntöst viselnek. Ezt a sarkos szabású ruhadarabot 20-30 centiméter hosszú fehér bojtok díszítik, hasonlóan a zsidó cicit rojtokhoz, ahogy a Tóra mondja: „Készítsetek nekik rojtokat... ruhájuk sarkába, nemzedékeken át” (5Mózes 22:12).

A jamabusik a sugendzsa gyakorlói – egy sintó szekta, amely az aszketizmust és a tantrikus buddhizmus elemeit ötvözi. Hagyományosan Japán hegyvidéki régióiban éltek. A hí

res nindzsák (a mágus-harcosok egyik osztálya) a sugendzsa papokból fejlődtek ki. A jamabusik egy tokin nevű kis fekete doboz viselnek, amelyet zsinórral kötnek a fejükre, és amely a zsidó tefillinre hasonlít. A tokin mérete majdnem megegyezik a zsidó imaszíj méretével, de alakja kerek és virágzserű. A világban csak zsidók és japánok használnak rituális célokra fekete homlokdobozt. A tokin és a tefillin első és utolsó betűje is megegyezik.

A jamabusi csoport továbbá egy nagy kagylóhéjból készült kürtöt – a horagai kagylót – fűj meg, amely a sófárra emlékeztet. A horagi fúvásmodja és a hangok, amelyeket kiad, szintén a kos szarvából készült sófárha hasonlítanak. Mivel Japánban nincsenek birkák és kosok, logikus, hogy a jamabusik kagylókürtöt használnak kosszav helyett.

Van egy ősi szamuráj frizura is, amely hasonlít a pajeszre, a zsidó oldalsó tincsekre. Mizurának hívják. Ez csak Japánban létezik, sem Kínában, sem Koreában nem jelenik meg.

Tengu

A tenguk repülő, emberszerű démonok a japán folklórban, akik állítólag Japán hegyvidékein éltek. A tengukat különösen a jamabusikkal,

A Suwa Taisha

a sugendzsát gyakorló hegyi aszkétaikkal hozzák kapcsolatba. Úgy tartották, hogy a sugendzsa papok tanítói voltak. Hosszú orrukkal és hosszú szakállukkal e lények furcsán idegenek tűnnek az ázsiaiak hagyományos japán képalakjaihoz képest. Az ábrázolásokon gyakran jamabusi tokint viselnek. Hihetetlen, de a tenguk állítólag tora-no-maki tekercset (szó szerint törtekerkeket) adtak át a papoknak.

Az omikosi láda

A zsidó hagyományban a frigyláda tetején két kiterjesztett szárnyú aranykerub szobra állt. A japán omikosi tetején egy ho-ho elnevezésű aranymadár található, amely képeletbeli égi lény. A frigyláda teljes egészében aranyval volt bevonva. Az omikosi is arannyal van bevonva, részben vagy teljesen. Vannak olyan omikosi ládák is, amelyeken hétagú kandeláber van – hasonlóan a templomi menőrához.

A frigyládat két rúddal a vällükön hordozták, ahogy a Biblia mondja: „A levíták Isten ládját rudakkal a vällükön hordozták... Isten szava szerint” (1Krón 15:15). A japánok is rudakkal a vällükön hordják a ládjukat. Miközben viszik, azt kiáltják: Essa! Essa! Ez a szó japánul értelmetlen, de héberül azt jelenti, hogy felemelni vagy cipelni. Az omikosi hordozása előtt a sintó papok tengervízbe merülnek, hogy megítésljön, majd fehér köntösbe öltöznek, mivel a fehér színt szentek tartják.

Az omikosit gyakran ünnepi körmenetben viszik, amely hasonlít ahhoz az ünnepségezhez, amelyet Dávid király tartott, amikor visszahozta a frigyládot Jeruzsálemben. „Így vitte fel egész Izrael az Úr szövetségládát, kiállozással, kosszavak és trombiták, cimbalrok, lantok és hárffák megszólaltatásával” (1Krón 15:25–28). A japánok nagy felvonulásain szokás zenei kísérettel az omikosi előtt énekelni és táncolni.

(Forrás: aish.com)

Zucker-Kertész Lilla

Boldogok. László Miklós és felesége

Volt Lisszauer Miki, László elvtárs, Elnök úr, Miklós, Apukám – és persze GYAPI.

Ez nem egy szokásos megemlékezés, inkább kedves emlékek egy csodás életút vidám epizódjaival.

1955 márciusában Budapesten a Füsszert vállalat értekezletén ült, amikor bekopogtak, hogy telefonon kereshik a miskolci kórházból. Így tudta meg, hogy megszületett a harmadik fia. Boldogan ment vissza az értekezetre, de 5-10 perc múlva ismét telefonhoz hívták: „Gratulálunk, László elvtárs, fia született.” Erre azt válaszolta, hogy köszön, de már az előbb értesítették. Ekkor jött a megelépés, a telefonáló ugyanis azt mondta, hogy ez a második fia, mert ikeirek születtek. A legenda szerint úgy kellett felmosni, ami annak fényében, hogy két fiú után nagyon szerettek volna egy kislányt, teljesen érthető.

Elképesztő energiával és egy fantasztikus társsal – Lilivel – terelgették az életet a négy fiúnak. Péntek

Gál Juli

zserbőt, a sós süteményt és más finomságokat. Időnként vendégül látottak otthonukban, ahol Lilinek köszönhetően számos étel- és süteményrecepttel gazdagodtam, amelyeket ma is használók.

László Miklós mindenre és mindenre odafigyelt. Különösen fontosnak tartotta a kile fiatalabb tagjainak segítését. Legközelebbi „tanítvánnya” a következőképpen mesél róla: „Nekem ő Elnök úr és Miklós bácsi egy személyben. Sokat tanultam tőle, ő adta a kezembé az aktuális imákat, a megfelelő könyveket. Ma is abban a padban ülök, amit ő jelölt ki számomra. Elvezet volt hallgatni évődésüket Domán István főrabbi úrral, aki velé egyébként tartalmas, barátai egyetértesben működték együtt. Miklós bácsi emlékére a mai napig »miskolci tájszólással« mondjam a kádisek egyik szavát: jiszborach helyett jiszburach.”

Emlékéből fakadjon áldás.

Zucker-Kertész Lilla

EZT. ITT. NEM!

Kiállás a gyűlölet ellen

Erzsébetváros, a Damjanich utca páros oldala. A járdákon s a forgalom elől elszárt területeken óriási rendőri-rendészi készültség.

A polgármester szervezésében tartották meg azt a demonstrációt, melynek jogossága, fontossága megkérőjelehetetlen. Az AntifaInfo jelzése szerint a bolt nyitása egybeesett a februári kitörés-túrával. Tulajdonosa egyébként már évek óta nemzetiszocialista-hungarista kellékeket árusít webshopjában. A Nordic Sun sörözö elenyésző fogysztói forgalom mellett rendezvényeknek, náci szimbólumok árusításának, koncerteknek és sok egyébnek ad helyet.

A beszédek az úttesten hangzottak el, szemben a több mint száz demonstrálóval: mások mellett Hanti Vilmos, Lovas Tamás (MEASZ), Heisler András (a Csányi5 kuratóriumi elnöke), Kispál Tibor önkormányzati képviselő, Vajnai Attila (az Európai Baloldal – MMP prominense), s háttal a boltjuk előtt szép számban megjelentekkel.

Elsőként Borgula András (Gólem Színház) lépett a mikrofonhoz, melynek műszaki megfelelését próbaképpen az EZT ITT NEM! mondat együttes, hangsos ismételgetésével ellenőrizte.

Igazából igyekszem mind a két oldalra beszálni, engem Borgula Andrásnak hívnak – csak hogy könnyű legyen megtalálni annak, aki keres engem. Amikor felmerült a lehetősége, hogy beszélni fogok, az volt az első gondolatom, hogy ez teljesen felesleges időtöltés lesz. Ráadásul nem szeretek valami ellen beszélni, még akkor sem, ha az a valami náci vagy náci eszmék vall, mert mi értelme?

Mi azért vagyunk itt, mert elutasítjuk őket, akik pedig hisznak bennük, például ti, Nordic Sun, azok sajnos nem fogják megváltoztatni a véleményüket csak azért, mert én, vagy ti, vagy a polgármester, vagy az ország, esetleg a világ nagyobbik fele másképp gondolja. A meggyőzés tehát kizártató.

A történelemben egyetlen nemzet sem járt jól azok közül, akik a saját felsőbbrendűségüket hirdették, Magyarország pedig kifejezetten veszte volt minden olyan háborúnak, ahol ezek az eszmék vezéreltek az ország vezetőit. Hogyan tudnám elmagyarázni nektek, hogy mennyi mindenkel sokkal, de sokkal értelmesebb foglalkozni, mint azzal, hogy ki jobb, kinél mi a magasabb rendű, kinek a kultúrája fontosabb vagy éppen tisztább a másikénál. Ez a mondat önmagában is értelmes lenne, értelemet nyerne, s arra jó, hogy vele és a nevetekkel – Nordic Sun – más megvilágításba helyezzem a helyzetü(n)ket.

Ugyanis annyi idő alatt, amíg ez a mondat elhangzott, a föld 300 km-t tett meg a pályán, a Nordic nap körül, hiszen óránként 107.247 km-es sebességgel száguldunk most is a világűrben, viszont egész csillagrendszerünk, tehát ti, mi együtt 492 ezer km/órával haladunk valamerre. Most hasonlítsátok össze ezt az időt és a távolságot azzal a pár évtizeddel, ami nekünk jut. Ezek hatalmas számok.

Azt kérdeznék tőleted, hogy valóban azzal akarjátok eltölteni a világ-egyetem szempontjából ezredmásodpercnyi időt, hogy azon elmélkedtek, kit utáltok, kit gyűlöttök, ki alacsonyabb vagy ki magasabb nálatok? Nem lehetne, hogy ezt az egészen apró időt más, fontosabb dolgokra fordítuk? Például legyünk otthon a szeretteinkkel, vagy kávézgassunk a barátainkkal, vagy menjünk velük színházba (főleg fiuggetlenbe). Mi az út ezen oldalon semmiképpen nem örültünk annak, hogy ma itt vagyunk, és azzal mulik a napunk, hogy megpróbálunk, vagyis ahogy mondtam, nem próbálunk meg meggyőzni titkemet, vagyis hát... tessék, mégicsak megpróbáltuk a lehetetlenet.

Hátha mégsem lehetetlen, hiszen a repülés, a mozgókép vagy a demokrácia is annak túnt elős látásra, aztán nézzétek meg, hol tartunk most!

Minden esetre köszönöm mindeneknek, akik az iciri-piciri idejükön szántak arra, hogy ma meghallgassanak engem és az utánam következő polgármester urat.

Engedjétek meg, hogy egy idézettel zárjam a beszédemet. Arnold Schwarzenegger, az osztrák testépítő, majd színész, később kormányzó, még sokkal profánabbul fogalmazta meg azt, amit én az előbbi néhány percben próbáltam. Így: „Az apám náci volt, egy veszes. Ti ne legyetez veszesetek!”

Ezt követően Erzsébetváros Radnóti-díjas polgármestere, Niedermüller Péter szolt a megjelentekhez.

Én nem akarok meggyőzni a világban senkit, azt gondolom, azért jötünk ide, hogy világossá tegyük, mi egy másik világban élünk, és semmi közünk nincs aholhoz a világhoz, amit azok az emberek képviselnek, akik a hátam mögött állnak. Azért vagyunk itt, mert elvileg ott, ahol ők állnak, ott van egy kocsma, s mint minden kocsmában, lehet söröt inni, de amellett lehet náci jelvényeket, Hitler-trikókat és fajvédő eszméket hirdető könyveket vásárolni.

Ami önmagában nem lenne baj, még talán azt is lehetne rá mondani, hogy bánja a fene, ha nem ez lenne a 20. század talán leggyilkosabb ideológiaja. Meg sem tudjuk mondani, hány millió ember vesztette életét azért, mert az ilyen eszmék áldozatává vált. Hát mi ez a kocsma és ez az ideológia, ha nem az ő emlékezetük meggyalázása?

Ha semmi másért, ezért fől kell emelnünk a szavunkat, és azt kell mondanunk, hogy azok a szerencsétlen sorsú honfitársaink, akik egy ilyen embertelen ideológia miatt vesztették életüket, nem érdemlik meg, hogy itt, ezen a helyen egy ilyen intézmény létezzen.

Azt gondolom, ennek semmiféle helye nincs sem itt, sem sehol ebben az országban. Ha Magyarországon él még a jogállamiságnak akár csak a csírája is, akkor hiszem, tudom, hogy ezt a helyet, az alapítványt, ami mögötte áll, be kell tiltani, azt nem lehet megengedni, hogy működjön ebben az országban.

Ezért tettünk feljelentést, és ezért fogom kezdeményezni holnap a testületi ülésen, hogy Erzsébetváros Önkormányzata ítélezze el ezt a fajta viselkedést. Azért fogom ezt kérni, hogy világossá tegyük, ebben a kerületben ennek semmi helye nincsen.

A demonstráció Lőrincz Álmos énekével zárult.

-gáljuli-

Zsidókat mentő mártír hitoktató emlékművét avatták fel a Ferencvárosban

Fotó: MTI / Lakatos Péter

Felavatták Bernovits Vilma (1901–1944) keresztény hitoktatónak, embermentőnek, mártírnak és hősnek emlékművét a IX. kerületi Gizella sétányon, a Petőfi híd lábánál a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapján.

Karácsony Gergely az egygyűltek előtt úgy fogalmazott: „Régi adósságunkat törlesztjük azzal, hogy mostantól köztéri emlékmű ápolja Bernovits Vilma emlékét. Egyikét azoknak a hősöknek, akik a vészsorokban életüket adták azért, hogy mások életét megmenthessék.”

Bernovits Vilma Salkaházi Sárával és több társával együtt a közelíti Bokréta utcából, a Szociális Testvérek Társaságának épületéből hurcoltak el és lőttek a jeges Dunába 1944. decemberében – emlékezettet.

A főpolgármester hangsúlyozta: Bernovits Vilma azért kellett meghalnia, mert „ember maradt az embertelenségen”.

MAZSIHISZ-KÖZLEMÉNY

A magyar holokauszt felülről szervezett akció volt alulról jövő támogatással

Magyarországon 1944. április 16-án kezdődött meg a vidéki magyar zsidóság gettóba zárása, amit röviddel később a deportálás követett.

Több százezer ártatlan magyar állampolgárt hurcoltak haláltáborokba, és 1944. júliusára a vidéki zsidóságot szinte teljes egészében meggyilkolták. A tragédia első napjának évfordulója, április 16. a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapja. Ezen a napon emlékeztünk meg a mintegy félmillió-nyi mártírról, akit áldozatul estek az antiszemita zsidók, a „mindent-az-miszidő” elpusztítani szándékozó gyűlöletnek. A zsidóság rendszeresen megemlékezik az áldozatokról, ám fontos hangsúlyozni, hogy az emlékezés nem csak a zsidók dolga és felelőssége. Hiszen a gettósítás és a deportálás államigazdasági szervezett akció volt, a zsidóság elpusztítását „felülről” szervezték állami szervek és hatóságok, de a magyar állam mindehhez „alulról”, a széles néptömegektől élvezett támogatást. Habár voltak jóérzésű embermentők, a társadalom jelentős része mégis közönyösen vette tudomásul, sőt voltak, akik aktívan támogatták több százezer gyermek, édesanya, édesapa és idős ember szisztematikus megsemmisítését. Ezért el kell mondani újra és újra: a holokauszt nem zsidó ügy volt, hanem magyar nemzeti tragédia. Az áldozatok emléknapján tudatosítani kell azt is: a szembenézés nem kollektív bűnöség. A ma élők nem felelősek azért, amit elődeik elkövettek. A ma élők felelőssége, hogy magyar állampolgárok tömeges kirekesztése soha többé ne történjék meg, hogy örökre száműzve legyen az antiszemita zsidók minden megnyilvánulási formája. A náci zsidók még nyomokban se lehessen jelen a magyar társadalomban. A holokauszt nem egy fejezet az iskolai történelemtanthyorból, nem egy lezárt múlt része, hiszen a következményei ma is fájóak és szívet tépők. De csak a magyar nemzet őszinte szembenézésétől és belátásától függ, hogy a jövőben ezt a történelmi terhet könnyebben lesz-e elviselni. Dr. Grósz Andor, a legnagyobb magyar zsidó felekezet, a Mazsihisz elnöke a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapja alkalmából arra hívja fel minden magyar ember figyelmét: „Az emlékezés nem csak a múltról szól, hiszen azért emlékeztünk, hogy tanulunk, és azért beszélünk, hogy soha többé ne hallgassunk. És azért állunk ki, hogy a »Soha többé« ne csak egy mondat legyen egy emléknapon, hanem tettek sorozata.” Elpusztított testvérek emléke legyen áldott! (MTI)

Ez az embertelenség sebet, máig vérző sebet ejtett rajtunk. Ahogyan nemzetünkön nem gyögyülő sebet ejtett a holokauszt, úgy ejt sebet a Boráros téri partfalon Bernovits Vilma emlékműve, és ahogyan a kezeletlen vas emléktábla idővel rozsdával festi meg a partfalat, okkal jut eszünkbe Radnóti megrendítő sora, mert ez itt valóban „a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom” – mondta.

Karácsony Gergely kiemelte: az emlékmű nemcsak emlékeztet, hanem maga is emlékezik. Az emlékezettet aktív cselekvéssé változtatta. Ez a dolgunk nekünk is ma, a holokauszt magyarországi áldozatainak emléknapján, de minden más napon is, amíg világ a világ.

A főpolgármester aláhúzta: az emlékezés azzal kezdődik, hogy szembenézünk a valósággal: „a holokauszt fájóan nagyrészt magyarok tettek a magyarokkal, a magyar állam tette magyar állampolgárokkal, és igen,

volt benne szerepe a fővárosi önkormányzat jogelődjének is”.

„Ézekért a bűnökért én itt most bocsánatot kér mindenkitől” – jelentette ki Karácsony Gergely, aki szembenített az ideje, hogy a magyar állam is vállalja a maga felelősséget, mert – mint fogalmazott – „a másokra mutogatás, a saját vétkeink relativizálása egyszerre jelenti a gyilkosok felmentését és az embermentők lekicsinyelését”.

Baranyi Krisztina kerületi polgármester arról beszélt, Bernovits Vilma menedéket nyújtott annak, aki nem tudott, és aki nem, annak a menekülést biztosító papírokat és éltet csempészett, adott esetben saját magától megvonva.

A szociális testvérek a legnehezebb helyzetben lévőknek akartak segíteni, egyúttal szembeszállni a legaljasabb szándékokkal, „ujjat akartak húzni a gonossal, mert jobban feltételek mindannyiunk közös szívverését, mint a sajátukat” – mondta.

Baranyi Krisztina úgy fogalmazott: „Ha olyan világban és olyan országban élünk, amilyenben szeretnénk, akkor Bernovits Vilmáról már nyolc évtizede lennének elnevezve egyesületek, utcák, iskolák, díjak. Eletéről és haláláról könyvek, filmek, történelemről szólnának. Nemzeti emlékezetükben a legnagyobb példák között szerepelne. Ez még holnapra sem valósul meg, de mától legalább egy emlékművel tisztelegünk előtte.”

Ungváry Rudolf író elmondta, Bernovits Vilma azért nehány tücskötőtől együtt 1944-ben sikerült nagyjából ezer zsidónak nyilvánított magyar életét megmenteni.

A beszédeket követően koszorúkat helyeztek el az emlékműnél.

A Stigma – Bernovits Vilma emlékére című alkotást a Boráros téren, a Gizella sétány dunai partfában alakította ki a ferencvárosi önkormányzat. Az emlékmű minimális beavatkozással illeszkedik a térbe: egy új bronzkorlát jelzi az emlékezés helyét, míg a partfal peremébe egy vastömb került. A tömb felületén látható szöveg Bernovits Vilma életének és áldozatának állít emléket.

„A koncepció különlegessége, hogy az idő múlásával a kezeletlen vas folyamatosan korrodálódik, így a nemesfém felirat egyre hangsúlyosabbá válik. Ez a természetes folyamat a fejeztéssel és az emlékezés ketthosszével jelképezi: míg a rozsda az idő múlását idézi, addig a felirat egyre jobban kiemelkedik, mintha maga az emlékezés szólna egyre hangsúlyosabbá” – olvasható a ferencvárosi önkormányzat honlapján az emlékműről szóló beszámolóban. (MTI)

30-szor jelölték Nobel-díjra, egyszer sem kapta meg

Miközben Lise Meitner korának egyik legnagyobb elméje volt, számtalansor kellett átnie a mellőzettséget. Az egyetemre a hátsó ajtón járhatott csak be, amikor pedig kutatótársa megkapta a Nobel-díjat, még a nevét sem említette meg.

Ő hívták a német Marie Curie-nek – miközben osztrál volt –, és az atombomba anyjának is, bár ő ez ellen mindig tiltakozott. Sokáig úgy kutatott a náci Németországban, hogy közben halás veszedelemnek

lomra jutott, már egyértelművé vált, hogy nem sokáig lehet biztonságban az egyre szélsőségesebb Németországban. Egyetlen mentsvára az osztrák állampolgársága volt, ám amikor 1938 márciusában a német hadsereg bevonult Ausztriába, és az anschluss-szal Németországhoz csatláltak az országot, Lise Meitnernek menekülnie kellett.

Először Hollandiába szöktették – csupán 10 márka és egy gyűrű volt nála –, majd onnan Svédországba vezetett az útja.

Lise Meitner utolsó éveit kutató unokaöccsénél töltötte Angliában

tette ki magát. Végül szöknie kellett és új életet kezdeni egy idegen országban.

Albert Einstein úgy hívta: „a mi Marie Curie-nk”

Lise Meitner zsidó családjában a szülők kezdtől fogva támogatták minden a nyolc gyermeküket a tanulásban, a lányokat ugyanúgy, ahogy a fiukat. Lise esetében hamar megmutatkozott, hogy a réal tantárgyak nagyon érdeklők; emlékei szerint már nyolcéves korában úgy aludt, hogy a párna alatt volt a matematikatan könyve.

Bár Ausztriában az idő tájt a lányok csak 14 éves korukig járhattak iskolába, Lise szülei magánúton oktatták gyermeküket, aki később – miután két év alatt nyolc év anyagát sajátította el – sikeresen felvételizett a bécsi egyetemre, ahol matematikát és fizikát tanult.

Ő volt a második nő, aki doktori címét szerzett. Ezek után egy gázelámpagyárban kezdett dolgozni, ám édesapja arra biztatta, hogy ne adjon fel az álmait, hanem képezzet tovább magát. Ennek hatására jelentkezett a Frigyes Vilmos Egyetemre Berlinbe, ahol Max Planck előadásai annyira lenyűgözték, hogy szeretett volna az asszisztense lenni. És bár Planck köztudottan nem repesett a női hallgatókért, Lise mégis elérte, hogy együtt dolgozhasson vele, illetve ekkor már Otto Hahnnal is, aki a radioaktivitást kutatta vegyészken. Ám Planck kikötötte, hogy mivel a kémia tanszékre csak férfi hallgatók járnak, Meitner használjon egy másik bejáratot, hogy eljusson szegényesen felszerelt laboratóriumukba. A berlini egyetemen találkozott Albert Einsteinnel is, aki „a mi Marie Curie”-nk nevet adta neki. 1909-ben Hahnnal közösen fedeztek fel a radioaktív kilökődés jelenségét.

Lise Meitner lett az első női professzor

Az első világháborúban ápolónőként teljesített szolgálatot, ám amikor lehetősége adódott, beszökött a laboratóriumba, és tovább kutatott. A hadikórházban Meitner röntgennel diagnosztizált, míg Hahn méreges gázokat fejlesztett ki. 1918 márciusában aztán bejelentették, hogy új radioaktív elemet fedeztek fel, a protaktiniumot.

1926-ban Lise Meitner volt az első nő, aki Németországban fizikusi egyetemi professzori kinevezést kapott. Amikor Hitler 1933-ban hata-

együt, sőt, többen állították, hogy a munka bizonyos szakaszában Meitner volt a szellemi vezető, 1944-ben mégis Otto Hahn kapta meg egyedül a Nobel-díjat. Az elismerést Hahn csak két évvel később, a második világháború után tudta átvenni, ám kutatótársáról, Lise Meitnerről akkor sem ejtettek egyetlen szót sem.

Element neveztek el róla

Meitner meggyőződéses béképártiként nem volt hajlandó részt venni az atombomba kifejlesztésben. Ugyanakkor egész életét és munkásságát a maghasadás tanulmányozása töltötte ki: Otto Hahnnal egy sor radioaktív izotópot fedezett fel.

1947-ben a Stockholmi Egyetem professzora lett, és megkapta a svéd állampolgárságot is. Számos díjat nyert el, többek között a példaképről elnevezett Max Planck-éremet, 1955-ben pedig az Otto Hahn-díjat, amit egykor kutatótársáról neveztek el. 88 éves volt, amikor neki ítélték az Enrico Fermi-díjat. Bár 1937 és 1968 között 30 alkalommal jelölték a fizikai Nobel-díjra, egyszer sem kapta meg az elismerést. A neve mégis örökkedőre fennmaradt: 1982-ben róla nevezték el a meitnerium nevű elemet.

Ványik Dóra/Dívány

Gyerekek tucatjait mentette ki a nácik karmai közül ez a zsidó tanárő

Anna Essinger egy teljes iskolát menekített ki még a harmincas évek elején a náci Németországból: a bátor, zsidó származású tanárő Nagy-Britanniában találta meg a gyermeket és saját maga új otthonát.

1933 októberét írta a naptár, amikor az 54 éves tanárő, Anna Essinger arra vállalkozott, hogy egy iskolányi diádot, valamint az oktatási intézmény összes dolgozóját eljuttassa egy biztonságosabb helyre, mint amilyen akkoriban a náci Németország volt. A vállalkozás téje nem volt kicsi: arra számítottak, ha sikerül véghez vinni a tervet, az nagy előnnyel járhat, de sokat is kockázottak.

A nácik elől titkolniuk kellett céljukat

Ekkoriban a börtönök és a munkatáborok ugyan még nem azt a célt szolgálták, amire a háború kitörését követően átalakították őket, de már így is politikai foglyok tömegét tartották elzárva. Kivándorolni az országból tilos volt, és csak egy módon lehetséges: vonattal. Ez ugyanakkor nemcsak hogy nem kis feltűnést kellett, de sokáig is tartott. S mi történik, ha csak egyetlen gyerek elszólja magát, vagy ha feltűnik a brutalitásukról híres barnaingeseknek, hogy iskoláscsoportok indulnak nyugatra? A dolog elsülhetett volna balul is, de szerencsére egyáltalán nem ez történt.

Persze a dolog érdekében Anna és segítői minden meg is tettek.

Fél éven át tervezgették a nagy napot, amelyen az iskola igazgatónője, Anna Essinger három csoportba osztotta a diákokat, akiket három olyan emberre bízott, akiben megrendíthetetlen volt a hite.

Egyiköt saját testvére, Paula volt, aki nővérként dolgozott az iskolában, rajta kívül a csapat tagja volt még Martin Schwarz hittantanár, valamint Hanna Bergas, aki többek között angol nyelvet oktatott az intézményben. De ki is volt ez a bátor asszony, aki nemcsak átláttá, hova vezet majd a nácik halálomra törése, de még arra is képes volt, hogy megtervezze és kivitelezze iskolájá diákjainak megmenekülését?

Zsidó családból jött, nem csak zsidó gyerekeket mentett

Anna Essinger Ulmban született egy vallását nem gyakorló zsidó család tagjaként, elsőként – őt még nyolc további gyermek követte a sorban. Az ő felnevelésükben is segédkező lány talán ekkor döntött el, hogy később is gyerekekkel szeretne foglalkozni. Az biztos, hogy már fiatalon olyan utat választott, amit kevesen merte: saját maga finanszírozta külföldi egyetemi tanulmányait, amelyeket nem másol, mint az amerikai Wisconsinban végzett.

A magas, vörös hajú és ekkorra már nagyon művelt lány húsz évet töltött az Egyesült Államokban: az ott tapasztalt szabadságot, demokráciát és a kinti oktatási rendszer működését is csodálta, és úgy vélte, hogy ezek nagyon fontosak lehetnek egy egészégesen működő társadalom kiépítésében. Nem csoda, hogy amikor 1926-ban hazatért, saját iskolát alapított Németországban Landschulheim Herrlingen néven.

Az intézmény megkapta a működési engedélyt, de egyáltalán nem a porosz stílust képviselte, hanem Anna korábbi tapasztalataira építve a gyereket helyezte a tanulás középpontjába.

„Az igazi nevelés teljes célja, hogy az embereket ne csupán szorgalmassá tegye, hanem megszeresse a szorgalmat, ne csupán tanultakká, hanem megszeresse a tudást, ne csupán tisztaává, hanem megszeresse a tisztaágot, ne csupán igazságossá, hanem éhezze és szomjazza az igazságosságot” – idézte Anna John Ruskint gyakorta.

Április 16.

Főhajtás Mohácson

Cserdi Áron és Orbán Dániel

Egy koszorú, egy mécses, néhány kő. Egy héber nyelven elmondott fohász. Nevek sokasága fekete márványlapokon. És egy kérdés. Egy kérdés, amire több mint 81 éve nem tud felelni a világ, a történelem, az emberiség.

Hazánk 2001 óta emlékezik minden év április 16-án a holokauszt magyarországi áldozatairól. Az évfordulón csendes főhajtásról röjt le kegyeletét az Eötvös utcai zsidó emlékműnél Cserdi Áron alpolgármester és a mohácsi gyökerekkel rendelkező, de a fővárosban élő másodgenerációs holokausztúlől, Orbán Dániel. Az idős férfi különösen

szívén viseli a mohácsi megemlékezések, szervezőként évek óta partnere önkormányzatunknak a főhajtások lebonyolításában.

A Mártírok kertjében található mementó a Mohácsról és környékéről elhurcolt 1120 áldozatra emlékeztet. Városunkból 614 zsidó fiatal, középkorú és öreget vittek el erőszakkal (az ő nevüket olvashatjuk az emlékmű márványlapjain), közülük mindenki 13-an tártek haza. Az elmúlt évtizedekben többször is felújított, mégis láthatóan ismét renoválásra szoruló emlékhelyet Orbán Dániel nagybátyja, dr. Orbán Vilmos emelte 1949-ben.

Herrlingenben zsidó és nem zsidó gyerekek egyaránt tanultak Anna Szárnyai alatt

Valódi paradicsom volt az iskola, aztán jött Hitler

A gyerekek praktikusan használható tudást kaptak, és olyan feladatokat is, amelyeket otthon rágjuk osztottak volna: kertészkedniük éppúgy kellett, mint főznüük vagy takarítaniuk. A diákok visszaemlékezési szerint az iskola egy sorsfordító jelentőséggel bíró intézménynek vált életükben, ahol fontos volt az intellektuális kíváncsiság, a tisztelet és a szolidaritás. Az egész iskola olyan volt, mint egy nagy család – de aztán jött Adolf Hitler.

Anna Essinger elolvasta a Mein Kampfot, és érezte, hogy a hitleri Németországban azoknak az értékeknek nem lesz helyük, melyeket ő képvisel – sőt, talán a túlélése is veszélybe kerülhet a diktátor miatt. Amikor horogkereszt zászlót kellett felvonnia az iskolában, sebteben tanítási szünetet hirdetett meg, és csak akkor tette ki a lobogót, amikor már egy gyermek sem tartózkodott az intézményben. Ez volt az ő lázadása – és az a pilanat, melyben úgy döntött, cselekszik.

Azt ugyanakkor tudta, hogy titokban kell minden megterveznie, ha ki akarja menteni tanítványait, mivel ha át akarja helyezni az iskolát, az nemcsak akadályokba ütközök majd, de ő maga is bajba kerül. Svájc, Svédország és Dánia is felmerült jövendőbeli otthonként, végül brit kvéker és zsidó körökből kapott pozitív visszajelzéseket.

Angliaban árvákat is befogadott

Az 1933-as könyvégetéseket követően aztán a diákok családjai elérte a tervet. A bentlakásos iskola tanulói Németország különböző régióiból származtak; az igazgatónő több találkozóra is sort kerített a szülőkkel, melyek során szinte minden ait mondta, szeretnék, ha gyermekük megmenekülhetnék – függetlenül attól, hogy zsidó voltak-e vagy sem. Nyáron titokban meg is kezdődött diákok angol nyelvre oktatása.

Szeptember végén aztán Anna egy kisebb csapattal előreutazott Angliába, az általa szerint tanulmányútra, októberötödikén pedig megérkeztek a többiek is mindenüian.

Angliában nemcsak a kimenekített diákok tanultak, hanem idővel a háború által traumatizált, elárult gyerekek is érkeztek Annához a Bunce Court nevű iskolába. Az egészen addig működött, míg az igazgatónő egészére annyira meg nem romlott, hogy már nem tudta vallalni a vezetését. Próbáltak megfelelő utódot találni a helyére, de nem sikerült, így az intézmény 1948-ban bezárta kapuit. Anna, aki gyermektelenül élte le életét, 1960-ban hunyt el: utolsó éveit egyedül, vakon töltötte el, de egykor tanítványai folyamatosan levelekkel írtak neki, illetve látogatták is.

Kálmán Szonja/Dívány

Mártír-istentiszteletek

Május 22., csütörtök Vác	16.00 zsinagóga (Eötvös u. 3.)
Május 25., vasárnap Baja	11.00 Ady E. városi könyvtár
Nagykanizsa	11.00 zsinagóga (Fő u. 6.)
Június 1., vasárnap Szécsény	11.00 temető
Mosonmagyaróvár	15.00 temető
Devecser	11.00 temető
Kecskemét	11.00 temető
Kispest	10.00 Temető
Szentendre	16.00 Szántó Emlékház
Június 8., vasárnap Révkomárom	10.30 temető
Kiskunhalas	11.30 zsinagóga
Június 15., vasárnap Miskolc	10.00 temető
Székesfehérvár	11.00 temető
Kápolnásnyék	15.00 temető
Hódmezővásárhely	10.00 temető
Balassagyarmat	11.00 temető
Nagykáta	10.30 temető
Tata	10.00 temető
Tatabánya	13.00 emlékpark
Esztergom	11.00 temető
Gyöngyös	11.00 temető
Eger	14.00 temető
Pásztó	11.00 temető
Karcag	11.00 temető
Szentesz	12.00 zsinagóga
Nyíregyháza	11.00 temető
Június 22., vasárnap Kiskőrös	10.00 Bernsteini tér
Sárbogárd	11.30 temető
Salgótarján	10.00
Győr	11.00 temető (Füleki út 55.)
Zalaegerszeg	11.00 temető
Június 29., vasárnap Mohács	11.00 volt zsinagóga
Abony	11.00 emlékmű
Kaposvár	10.00 temető
Veszprém	10.00 városi emlékmű
Gyula	12.00 temető
Békéscsaba	15.00 zsinagóga, emlékfal
Dombóvár	14.00 temető
Sopron	11.00 temető
Szeged	9.00 hajdani téglagyári gettó bejárata (Cserzy M. u. 30/b)
Július 6., vasárnap Pécs	10.30 zsinagóga
Jászberény	10.00 temető
Cegléd	11.00 kis zsinagóga
Nagykőrös	11.00 zsinagóga
Szolnok	14.00 kis zsinagóga
Szombathely	11.00
Szekszárd	11.00 Művészeti Háza
Dél-pesti körzet, Soroksár	10.00 temető
Debrecen	10.00 temető (Monostorpályi út 44.)
Pápa	15.30 zsinagóga
Július 20., vasárnap Újpest, Rákospalota	18.00 újpesti zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantá-tumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Programajánlat

Május
Generációk Klubja
(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon tartjuk, 15 órai kezdéssel.

Május 5.: Deák Gábor lesz a vendégünk.

Május 12.: Ajtai Péter, a Magyar Ökolívó Szakszövetség Bírói Bizottságának elnöke (s még mi minden...) beszélget Meszlényi Ferencsel.

Május 19.: Kaczvinszky Barbarát üdvözölhetjük.

Május 26.: A zongoránál Fűzy Gábor!

– 1%. Kérjük, segítse személyi jövedelemadójá 1%-ával a már igen idős (90 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kocáktatásával mentették a zsidó üldözötteket. Köszönjük támogatását. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószámunk: 18040094-1-43.

NAPTÁR

Május 1., csütörtök Ijjár 3. Jom háácmáut

Május 2., péntek Ijjár 4. Gyertyagyújtás: 7.38

Május 3., szombat Ijjár 5. Szombat kimenetele: 8.50

Május 9., péntek Ijjár 11. Gyertyagyújtás: 7.48

Május 10., szombat Ijjár 12. Szombat kimenetele: 9.02

Május 16., péntek Ijjár 18. Lág bajmer

Gyertyagyújtás: 7.57

Május 17., szombat Ijjár 19. Szombat kimenetele: 9.13

MAZSIHISZ BALATONFÜREDI ÜDÜLŐ

Üzemeltető: Kóserália Kft.
8230 Balatonfüred, Liszt Ferenc u. 6.

Kedves Hittestvéreink!

2025 nyarán is szeretettel várjuk Balatonfüreden az üdülőnkben!

Hittestvéreink a következőképpen tudják igénybe venni a lékgondicionált balatonfüredi üdülőnk: az üdülés főszabályként egyhelyes időtartamban elérhető, csütörtöktől szerdáig tartó időszakban 2, illetve 3 ágyas szobákban, családoknak kétszobás apartmanok általnak rendelkezésre. Babaágyat és etetőszéket biztosítunk.

ÚJDONSÁG!

Üdülőnkben az elő- és utószezonra kedvezményt adunk, illetve lehetőség van félpanziós ellátás igénylésére is. Előzetes bejelentkezés esetén kóser konyhánk ebédet és sabeszí vacsorát tud biztosítani azoknak, akik csak ebédelni / vacsorázni szeretnének.

Nyitvatartási időszak:

2025. május 30.-2025. szeptember 14.

Előszalon: 2025. május 30. – június 20-ig

Főszezon: 2025. június 21. – augusztus 20-ig

Utószezon: 2025. augusztus 21. – szeptember 14-ig

2025. szállásdíjak és az étkeztetés árai MAZSIHISZ Üdülő, Balatonfüred

éjszaka/fő	15 éves kortól	/gyermek/ éjszaka 3 éves kortól 14 éves korig bezárólag
Szállásdíj+ étkeztetés	Előszalon -utószezon	Főszezon
Szállás reggelivel	12.900 Ft	14.900 Ft
Félpanzió	14.900 Ft	16.900 Ft
Teljes ellátással	17.900 Ft	19.900 Ft
6 éj csomag kedvezmény teljes ellátás főszezonban	-	teljes ár 119.400 Ft kedvezményes ár 100.000 Ft
18 év felett IFA		710 Ft/éjszaka
Étkezés	Felnőtt	/gyermek/ 3-14 éves korig bezárólag
reggeli	2.500 Ft	1.500 Ft
ebéd/meleg vacsora (sabeszí vacsora)	4.500 Ft	3.000 Ft
vacsora	4.000 Ft	2.500 Ft
Az étkezés összesen:	11.000 Ft	7.000 Ft

A szállás és étkeztetés árai az áfat tartalmazzák. Lehetőség van külön rendelésre, csak étkezésre. Legkésőbb 8 nappal korábban kérjük leadni az igényeket, előre fizetéssel.

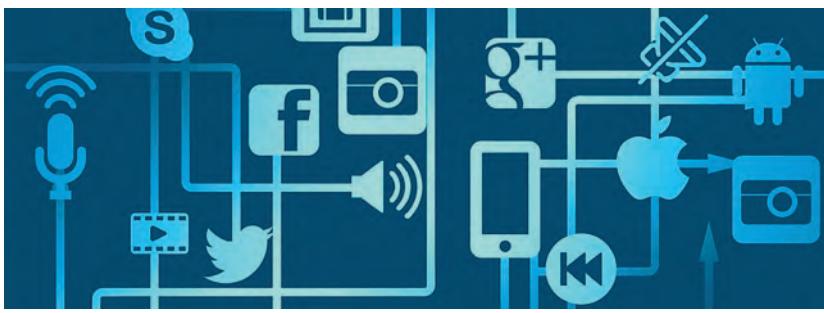
Jelentkezni lehet az udulo@mazsihisz.hu címen.

Telefon: 06 30 638 6712

Pihenjen, kapcsolódjon ki Balatonfüreden!

Szeretettel várjuk!

MAZSIHISZ
a változó világra nyitott zsidóság

A zsidósághoz okostelefonon vezet az út

Habár nem minden pótolható a fejlett digitalizációs eszközökkel, mégis elkerülhetetlenül használjuk az olyan modern felületeket, mint az okostelefonos applikációk és az internet. Ezzel nincs is semmi baj, hiszen mindezek segítségükre lehetnek a tanulásban, a fejlődésben, zsidóságunk minden nap megélésében.

Az alábbiakban olyan hasznos alkalmazásokat mutatunk be, amelyek jól jöhetnek a zsidó minden napok során, héber nyelvtanulás esetén, vagy csak egyszerűen szeretnénk őket kipróbálni. A listán szereplő applikációk közül sok ingyenesen letölthető és használható, de néhány esetben vannak prémium funkciós előfizetési lehetőségek.

1. Sefaria

Zsidó szövegekhez férhetünk hozzá a segítségével, beleértve a Tánáhot, a Talmudot és sok más érdekességet. Több ezer zsidó írás olvasható el héberül és angolul. A felhasználók tanulmányozhatják a szövegeket, kommentárokat bongészhetnek. Az oldal egyébként számítógépen is elérhető, nem csak applikációként.

2. Siddur App

Egyfajta digitális imakönyv. Imaidőket is találunk rajta, valamint angol és héber nyelvű imákat, melyeket így akár nyomtatott imakönyv nélkül is bárminkor (természetesen csak azokon a napokon, amikor megengedett a telefonhasználat) elmondhatunk.

3. MyZmanim

Az imaidőket mutatja meg a tartózkodási helynek megfelelően. Például elutazáskor is láthatjuk, mikor fog bejönni a szombat ott, ahová megyünk.

4. Duolingo

Héber nyelvtanulást (és tulajdonképpen bármelyik nyelv tanulását) segítő alkalmazás. Interaktív leckék, napi célok állíthatók be rajta.

5. PocketTorah

A tórai hetiszakaszok tanulmányozására alkalmas. Tartalmazza a Tóra szöveget angol fordítással, valamint hangfelvétellekkel a helyes kiejtés elsajátításához. Egyéni vagy csoportban történő tanuláshoz is kiváló.

6. Hebcal Jewish Calendar

Zsidó naptár alkalmazás. Ünnepek, gyertyagyújtási idők érhetők el rajta, személyre szabott helyszínválasztással.

7. Hatikva Radio

Zsidó zenei és hírszolgáltató alkalmazás. Előben sugároz zsidó és izraeli zenét, valamint híreket, így szintén alkalmas lehet nyelvtanuláshoz és gyakorláshoz.

8. Learn Hebrew Pod

A célja ennek is a héber nyelvtanulás. Hangalapú leckék találhatók rajta, amelyek segítenek a héber társalgásban. Modern és bibliai hébert egyaránt tanítanak.

9. KosherScan

Meg tudja állapítani, hogy az adott termék kóser-e. Vonalkód-leolvasó eszköz a termék kóser státuszának ellenőrzésére.

10. Midrash

Online töratanulási platform, amelyen ingyenes segédanyagokat, siurokat (tanórákat) és előadásokat találhatunk.

11. Daily Jewish Quote App

A zsidósághoz kapcsolódó napi idézeteket olvashatunk rajta, amelyek inspirálhatnak bennünket.

12. JSwipe

Nemzetközi zsidó társkereső applikáció.

13. KosherGPS

Megmutatja, hol van a közelben zsinagóga, mikve, kóser étterem. Külföldön is nagyon hasznos lehet.

14. Talmud Quest

A legfontosabb kifejezések elsajátítását elősegítő alkalmazás. Szókincslista, játékos módja a tanulásnak. A kifejezések a The Students Guide to Talmud című könyvből származnak.

15. PrayWay: Western Wall Compass (iPhone), Jerusalem Compass & Schedule (Android)

Ezek az applikációk segítenek meghatározni a Jeruzsálem felé mutató irányt. Megmutatják, merre állunk, ha a Siratófal felé fordulva akarunk imádkozni, valamint megjelenik a napkelte és a napnyugta időpontja is az aktuális helyzetünk alapján.

Zucker-Kertész Lilla

Zsidó teniszcsillag vonult vissza

31 évesen game over

Néhány hete az argentin teniszcsillag, Diego Schwartzman bejelentette visszavonulását. A 31 éves játékos utoljára az otthonában, Buenos Airesben megrendezett tornán lépett pályára.

A sztárt,

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A